

Cap. III. Consuetudinem, quam Graecos in nuptialibus contuberniis habere dicitis, commemorare prolixitatem stili vitantes carptim morem, quem¹ sancta Romana suscepit antiquitus et hactenus in huiusmodi coniunctionibus tenet ecclesia, vobis monstrare
40 studebimus. Nostrates² siquidem tam mares quam feminae non ligaturam auream vel

a) dicitur, in marg. describitur C. b) est C. c) sacro C. d) sanguinitas C. e) arbitramur B. f) non add. D. g) parentium B, C. h) liberorum vel B, C. i) nepotem B. k) conierint C. l) dicantur C. m) parentium B, C. n) liberorum C. o) coeperint B. p) quis C. q) deest C. r) quando D. s) secernimus C. t) quæ B.

45 1) Cf. *Decr. Grat. c. 1 C. 30 q. 3.* 2) Cf. J. Freisen, *'Geschichte des kanonischen Eherechts bis zum Verfall der Glossenlitteratur'* (Paderborn' 1893), p. 507 sq. et p. 508 ann. 2. 3) Cf. *Decr. Grat. c. 1 C. 30 q. 3.* 4) Cf. Freisen, l. l. p. 521. 5) *Iustin. Instit. 1, 10, 1 (de nuptiis).* 6) *Ibid. 1, 10, 2.* 7) Cf. *Decr. Grat. c. 1 C. 30 q. 3.* 8) Cf. *Decr. Grat. c. 3 C. 30 q. 5. — V. ad sequentia Freisen, l. l. p. 136 sqq.* R. Köstler, *'Die väterliche Ehebewilligung (Stutz' Kirchenrechtliche Abhandlungen Heft 51, 50 Stuttgart' 1908) p. 71 sqq.* R. von Scherer, *'Kirchenrecht' II, 236 cum ann. 21 et p. 432 cum ann. 16.*

EPISTOLAE VI, 2.

72

866 argenteam aut ex quolibet metallo compositam, quando nuptialia^a foedera contrahunt,
(Nov. 13). in capitibus deferunt, sed post sponsalia¹, quae futurarum sunt nuptiarum promissa foedera quaeque consensu eorum, qui haec contrahunt^b, et eorum, in quorum potestate sunt, celebrantur, et postquam arrhis^c sponsam sibi sponsus per digitum fidei a se anulo^d insignitum desponderit^e dotemque utrique placitam sponsus ei cum scripto pactum
hoc continente coram invitatis ab utraque parte tradiderit, aut mox aut apto tempore, ne videlicet ante tempus lege diffinitum tale quid fieri praesumatur, ambo ad nuptialia foedera perducuntur. Et primum quidem in ecclesia Domini cum oblationibus, quas offerre debent Deo, per sacerdotis manum statuuntur sicque demum benedictionem et velamen caeleste suscipiunt, ad exemplum videlicet, quod^f Dominus primos homines in
10 paradiso collocans benedixit eis dicens: 'Crescite et multiplicamini' et cetera. Siquidem et Thobias^g, antequam coniugem^h convenisset, orationeⁱ cum ea Dominum orasse describitur^k. Verumtamen velamen illud non suscipit qui ad secundas nuptias migrat. Post haec autem de ecclesia egressi coronas in capitibus gestant, quae semper in ecclesia ipsa sunt solitae reservari. Et ita festis nuptialibus celebratis ad ducendam individuum^l
15 vitam Domino disponente^m de cetero diriguntur. Haec sunt iura nuptiarum, haec² sunt praeter alia, quae nunc ad memoriam non occurrunt, pacta coniugiorum sollemnia; peccatum autem esse, si haec cuncta in nuptiali foedere non interveniant, non dicimus, quemadmodum Graecos vos astruere dicitis, praesertim cum tanta soleatⁿ artare quosdam rerum inopia, ut ad haec praeparanda nullum his suffragetur auxilium; ac^o per hoc
20 sufficiat³ secundum leges⁴ solus eorum consensus, de quorum coniunctionibus agitur. Qui consensus si solus in nuptiis forte defuerit, cetera omnia etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur, Iohanne Chrysostomo^p magno doctore testante, qui ait⁵: Matrimonium non facit coitus, sed voluntas. Iam vero quod^q sciscitamini, si muliere propria defuncta possit vir alteram ducere, scitote per omnia posse, Paulo egregio^r praedicatore
25 consilium dante, qui dicit: 'Dico autem non nuptis et viduis: Bonum est illis, si sic
1. Cor. 7, 8, 9. maneant, sicut et ego. Quodsi se non continent, nubant'; et iterum: 'Mulier', inquit^s, 'alligata est legi^t, quanto tempore vir eius vivit; quodsi dormierit vir eius, liberata est: cui vult, nubat^u, tantum in Domino'. Quod enim de muliere sanxit, et de viro intelligendum est, quia e contra saepe sancta scriptura de viro loquitur, sed et de muliere
30 Ps. 1, 1. nihilominus dicere subintelligitur. Ecce enim dicimus: 'Beatus vir, qui non abiit^v in
Ps. 111, 1. consilio impiorum' et^w cetera^w, et iterum: 'Beatus vir, qui timet Dominum'; ubi non solum virum, sed et feminam, quae non abiit^v in consilio impiorum et quae timet Dominum, beatam esse non inmerito credimus.

a) nuptilia *hic et infra* C. b) contra hunc B. c) arris B. d) nullo B. e) disponderit B.
 f) quos B, C. g) Tobias C. h) coniuge B. i) orationem C. k) describitur C. l) individuum B.
 m) disponere C. n) soleant B. o) hac B. p) Ioanne Chrisostomo C. q) deest C. r) aegregio B.
 s) in qua B. t) om. B, C. u) nubā B. v) habiit *hic et infra* B. w) desunt C. 40

1) *In his papam respicere non ad Dig. 23, 1, 1* (Sponsalia sunt mentio et repromissio nuptiarum futurarum), *sed ad Inst. 1, 10 pr. opinatur M. Conrat in 'Neues Archiv' XXXVI, 720 ann. (1911).*
 2) *Cf. Decr. Grat. c. 3 C. 30 q. 5.* 3) *Cf. Decr. Grat. c. 2 C. 27 q. 2. — V. Freisen, l. l. p. 314 sqq. Köstler, l. l. p. 71 sqq. et 120 sq. von Scherer, l. l. II, 163 cum ann. 2. Addere licet hoc loco fragmentum in Ieonis Panorm. VI, 122 et Decr. Grat. c. 1 C. 30 q. 2 Nicolao papae adscriptum: Ubi non est consensus 45*
utriusque, non est coniugium. Ergo qui pueris dant puellam in cunabulis vel e converso, nihil faciunt, nisi uterque puerorum consentiat, postquam venerit ad annos discretionis; non est coniugium, nisi fiat utriusque consensus, etiamsi pater et mater hoc fecerint et voluerint. Cf. etiam Freisen, l. l. p. 325 sq. F. Lens in 'Deutsche Zeitschrift für Kirchenrecht' XX, 287 (1911). 4) *Cf. Iustin. Inst. 1, 10 pr.; v. M. Conrat in 'Neues Archiv' XXXVI, 725 ann. 1 (1911).* 5) *Hom. in Matthaeum XXXII, opp. ed. Mont- 50*
faucon VI, app. p. CXXXV (Parisiis 1724), Migne, Patr. graec. LVI, 802. 6) *Cf. infra p. 571 cum ann. 3.*